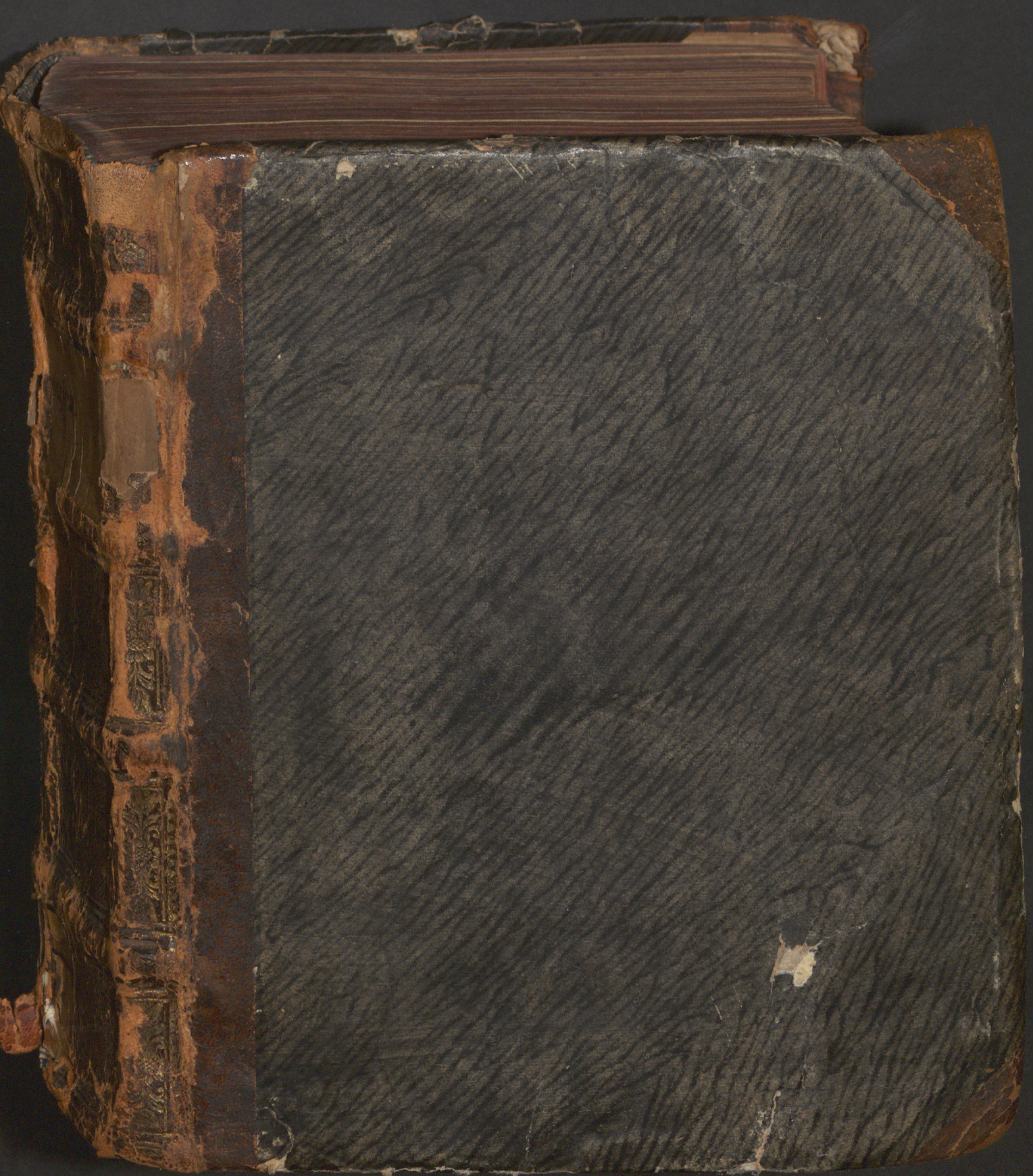

88

— Hydrog. Symplicationen
36.

La - 1092(88)

Q. D. B. V.

SACROSANCTI NOMINIS

IESV

HOMONYMIA,

SIVE

DE VIRIS EODEM, QVO SALVA-
TOR, NOMINE INSIGNITIS

ΣΧΕΔΙΟΝ HISTORICO-PHILOLOGICO-SACRVM,

QVOD

ACTVI ORATORIO PVBLICO

PRAEMISIT

IO. HENR. A SEELEN

SS. TH. LIC. ET GYMN. LVB. RECT.

LVBECAE

TPIS IO. NIC. GREENII, AMPLISS. SEN. TYPOGR.
A, MDCC XXIX.

§. I.

Homonymicum Orationis, cuius causa hoc *ἡμέδιον* euulgo, argumentum facile me excitauit, vt Homonymoscopiae Biblicae specimen ederem, deque homonymia maximi momenti agerem. Quamuis enim de Nomine IESV singularibus scriptis complures egerint, multaque erudite obseruarint, dubito tamen, an reperiatur inter illos, qui Homonymiam eius plene euoluerit, plerisque, dum alium sibi proposuerunt scopum, leuiter modo eandem tangentibus. Pauca quoque sunt, quae hoc fine scripsit B. Io. Mollerus in Homonymoscopia, vbi breuiter modo differit (1), vtrum per IESVM, cuius meminerunt Talmudistae, sit Saluator mundi intelligendus? Fufius ergo, data commoda occasione, hanc rem persequi animum induximus, ita tamen, vt non omnia, quae de cunctis viris hoc nomine insignitis dici queant, afferamus in medium, sed delectum habeamus, ea potissimum respicientes, quibus edita de sanctissimo Nomine scripta poterunt suppleri.

§. II.

Procul autem statim abesse iubeo IESVM, quo cohors fanatica et spiritu vertiginis correpta tantopere delectatur. Famofus Elias Praetorius, siue Christianus Hohburgius, fanaticum idcirco sensum optimi Saluatoris verbis affingere non dubitauit. Sic enim ea exponere ausus est (2): *Nicht wil ich den Vater also für euch*

(1) Vid. p. 167 sq.

(2) Post. Evangel. Myst. p. 140. Conf. Minist. Tripol. Lehr- und Schutz-Schrift wider den Guttmanischen Offenbahrungs-Patron P. II, p. 346.

euch bitten, wie ich in den Tagen meines Fleisches äußerlich mit Worten für euch gebeten, sondern ich will nu als ein glorioſer, herrlich verklärter, lebendig gemachter, ja lebendig machender JESVS in euch bitten, nicht mehr mit Worten, sondern mit Geist, weil ich alsdenn werde ſeyn ein lebendig machender Geist, und also ein geistlicher Inner-Christus. - Die Weltgelehrten jetziger Zeit wollen allein und allezeit haben einen Christum für uns, und bekümmern sich wenig um einen Christum in uns. Ioannes Tennhardt de scriptis suis canit (3): Dis zeigen sie gar fein, daß es nicht anders ist, als das JESV Kindelein, welches muß in jeder Seel geboren ſeyn. Eandem in sententiam in hymno quodam fanatico canitur: Vater, kennst du deinen Saamen, der die wahre Gottheit preiſt? so verkläre deinen Nahmen, welcher JESVS in mir heiſt, der sich weſentlich ausbreitet in dem Geist, den du bereitet. Scilicet hoc hominum genus, spreto turpissime Iesu pro nobis, fingit Iesum in nobis, quem modo Spiritum, modo Lumen internum, modo Scintillam, modo Tincturam coelestem, modo aliter appellat, plerumque Christi in nobis titulo insignit, quod figmentum animae fanaticismi rectissime dicitur. Hunc Iesum, statuunt pueri homines, esse in homine essentialiter, et ab ipsa natiuitate in eodem delitescere, erumpere autem in primis & robur sibi acquirere, quando homo regeneratur. Atque inde omnem vim spiritualem, omnem salutem oriri, impie nugantur. Qua sententia nihil potest in sanctiori disciplina esse foedius, nihil periculosius. Ea enim laeditur saluberrima de vnico Salvatore (nam est ὁ θεός, ὁ καὶ μετ' ἡμῶν θεὸς καὶ ἀνθρώπων, ἀνθρώπου καὶ θεοῦ ἰησοῦς (4), vnus Deus, & vnus mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus; adeoque non duplex est Christus, sed vnus tantum, etsi ille primum stet ante ianuam, deinde ingrediatur (5), atque idcirco, pro diuersa gratiosae praesentiae ratione, modo externus, modo internus queat sano sensu vocari) doctrina: merito eius sufficientissimo infertur iniuria:

A 2

tota

(3) Lebens-Lauffs Continuat. p. 259. (4) I. Tim. II. 5. (5) Apoc. III. 20.

tota de Christo historia vocatur in dubium : salutis negotium , quod a sola dependet gratia , naturae adscribitur : casta, sobria ac incorrupta doctrina de vnione fidelium cum Christo mystica ab hominibus, quos spissa rerum sacrarum inscitia non raro laborantes offendimus, insulse peruertitur ac corrumpitur. Quid? quod monstrosa haec opinio ipsum sapit ethnicismum. Nam lumen ingenitum fingere, quod Deus ipse sit, nihil aliud est, quam *Θεογονίαν* Hesiodeam & idololatriam paganam reducere in Ecclesiam, recte iudicat B. Io. Georg. Neumannus (6). Confer, quae, praeter alios puriores Theologos, Anonymus auctor egregiae Meditationis, quae inscribitur: *Der von denen neuen Heiligen erdichtete JESVS* (7), fanatico huic dogmati opposuit. Adde omnino B. Godofr. Ludovici Exercitat. Historico-Theologicam in Fanaticorum Christum in nobis (8), in qua Christus in nobis Biblicus ab Anti-Biblico probe distinguitur. Apage igitur fictum Fanaticorum Iesum, hoc nomine omnino indignum!

§. III.

In Sirachide quaerunt alii, Pontificii praesertim nonnulli, IESVM, capitis quadragesimi tertii comma vicesimum quintum sic exhibentes: *Λογισμῷ αὐτῆς ἐκόντασιν ἀβυσσόν, καὶ ἐφύπνευσεν αὐτῇν ἸΗΣΟΥΣ*. Sed rectius hic legi: *Λογισμῷ αὐτῆς ἐκόντασιν ἀβυσσόν καὶ ἐφύπνευσεν ἐν αὐτῇ νῆσους*, sermone suo pacauit abyssum, & plantauit in ea insulas, & auctoritate praestantissimorum codicum, Biblicorum praesertim Complutensium, & rationibus ex contextu, in quo omnipotentia diuina demonstratur etiam gubernatione maris, quocum nihil commodius, quam insulae in eodem sitae, poterat coniungi, depromtis euici, simulque dubiis quibusdam satisfacere studui in Diss. de Iesu in Iesu Sirachide frustra quaesito.

§. IV.

(6) Theolog. Aphorist. p. 533. (7) Legitur in Relatt. Innoc. 1701, p. m. 409 sqq. Conf. 1702. p. m. 338 sq. (8) Coburg. 1722. 8.

§. IV.

Certiora sunt, imo longe certissima, quae de *IESV*, mundi Salvatore, nobis innotuerunt ex iis documentis, quibus nemo, nisi impius plane & perditus homo, fidem potest derogare. Huius enim vitam ac res gestas non vnus, non duo, sed plures viri diuino acti Spiritu tam egregie, tam accurate, tam salutariter describere, vt, quae illi prodiderunt memoriae, nobis, qui Christiani sumus, sufficere: iis autem, qui ipsam sacram literarum auctoritatem esse dubiam, impie contendunt, quae habent genuina profanorum scriptorum, Luciani, Porphyrii, Celsi, Libanii, Taciti, & plurium monumenta ac fragmenta, queant opponi (9). Genuina, inquam: supposita enim, suspecta & dubia scripta firmam minime fidem pariunt. Vnde quam incongruo loco de Iesu, Salute generis humani, egit Adrianus Scriecius (10), tam ineptis etiam testimoniis, Sibyllinis, aliis, vsus est. Quamuis itaque firmiter statuam, quod nullum, nisi idoneum, testimonium in recensenda ac confirmanda Saluatoris, rerumque ad eundem pertinentium, historia sit adhibendum (11), adeoque nonnulla, quae a nonnullis sunt vsurpata, rescanda putem, nondum tamen a me impetrare potui, vt cum doctis quibusdam viris illud etiam reuicerem, quo celebris in primis est Iosephus, γίνεσθαι δὲ, scribens (12), κατὰ τῆτον τὸν χρόνον ἰησοῦς σοφὸς ἀνὴρ, εἶχε ἀνδρὰ αὐτὸν λέγειν χρῆ. Ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητὴς, διδάσκαλος ἀνθρώπων. κ. τ. λ. Quae
 A 3 verba

(9) Vsurpant eo fine gentilium testimonia viri celeberrimi D. Io. Franco. Buddens in Diss. de veritate Christianae Religionis Philosophorum Gentilium Obtreffationibus confirmata: Tob. Eckhardus in Non-Christianorum de Christo Testimoniis. Quedlinb. 1725. 4: Io. Christoph. Koecherus in Historia Iesu Christi ex Scriptioribus Profanis eruta ac delineata. Ien. 1726. 4. & plures. (10) Orig. Rerumq; Celtic. & Belgic Lib. VII. p. 225 sqq. (11) Conf. quae dixi in Cogitatt. de Verit. Relig. Christ. ex profan. Scriptor. caute confirmand, p. 5 sqq. (12) Antiq. Ind. L. XVIII. c. 3. p. m. 876. edit. Haverk.

verba Io. Hudsonus sic interpretatus est: Eo etiam tempore fuit Iesus, vir sapiens, si tamen virum eum appellare fas est. Fuit enim mirabilium operum effector, magister hominum. & rel. Nemo enim, si quid mihi cernere datum, penitus infringet ac plane destruet rationes, hoc testimonium vindicantes, quales sunt, codicum tantum non omnium exactus consensus: Patrum plerorumque citationes: diligentia, fides, dexteritas, boni historici officia, a Iosepho pro virili obseruata: ipsa testimonii conditio, quod si accurate consideretur, pro historica potius narratione, quam panegyrico sermone erit habendum. Quare a sententia ante hos nouem annos exposita (13) me nondum dimouet recens testimonii Iosephici oppugnator, Hadrianus Relandus, qui ab aliena in primis manu profecta arbitratur verba: Ἰησῆς, σοφὸς ἀνὴρ, εἶγε ἀνδρὰ αὐτὸν λέγειν χρῆ, ideo, quod Iosephus Mosē ipsum saepe ἀνδρὰ nuncupet, atque Christum Mosi eum praetulisse, non sit vero simile. Sed cum codices omnes agnoscant haec verba: animum Iosephus ostenderit a re Christiana non plane abhorrentem: isque idcirco facile potuerit impelli ad Iesum honoris causa eadem ratione appellandum, qua Mosē appellare consuevit: imo vox ἀνὴρ generalis sit, ac vnicuique conueniat, & horum verborum γνησιότης vindicatu haud est difficilis. Vnde ad hanc quoque sententiam non videtur accessisse eruditissimus celeberrimusque Iosephi editor, Sigebertus Haverkampus, quem vellem promissam (14) de fide Iosephici Testimonii Dissertationculam communicasse cum Lectoribus, & addidisse egregiis de hoc testimonio scriptis, quibus exornauit secundum praestantissimae editionis Tomum, quem potuisset etiam pereximiis Io. Andr. Bosii (15) atque Iust. Christoph. Ditmari (16) commentationi-

(13) Vid. Non-Christian. Passionis Christi Test. §. 3, vbi integrum quoque dedi Iosephi locum, quem, prolixitatis euitandae ergo, nolui totum hic repetere. (14) Nott. ad Ioseph. loc. cit. (15) Huius Exercitatio in Periocham Fl. Iosephi de Iesu Christo, seorsum antea euulgata, inserta est a celeberr. D. Walchio Opusculis Bosianis coniunctim editis Ien. 1723. 8. pag. 657 sqq. (16) Diff. in Fl. Iosephi Testimonium de Christo. Francof. ad Viadr. 1715. 4.

tionibus condecorare. Sed hoc obiter. Redeo ad dulcissimum Iesu nomen, quod licet initio recte videatur deriuare *Iacobus Hugo*, mox tamen ad nugas dilabitur. Dabo e libro, tam raro, quam paradoxo, cui *Veræ Historiæ Romanæ* titulum præfixit, nonnulla ipsius loca, quibus hoc nomen studet declarare. Sic vero differit: *N* *Ia* amplius, dilatatus, synonymum Iaphet, unde etiam oritur. Nam est nomen Dei, cui & *Sa* additum, venerandum & augustum nomen IESV facit. A *Ia* & *Sasa* IESVS, quod est *Deus diffusus*, nempe in hominem, per incarnationem, seu *Deus saluans*, unde *σωζειν* Graecis est *saluare* (17). — — *N* *U* *Iasa*, siue *Isa*, *Iassa*, atque *Iascha*, diffusus, amplius, dilatatus. Vnde augustum nomen IESV deriuatum diximus, quod *oleum effusum* in Canticis vocatur, verus flos seu Nazarenus, ortus a radice *Iesse*, per syncopen *Isai* (18). — — In *Alba* propterea eosdem *Latinos regnasse* proditum est, eo quod per *Albam innocentiae* vestem in baptismo sumptam, cum vnctione, seu christmate regali Reges efficiantur omnes Christiani, quo nomine Scripturae fere illos ornant. *Regnarunt igitur Latini in Alba* (intellige per *Albam*) ante ciuitatem, hoc est, Ecclesiam, Romanam extractam, quia prius fuit, *Latinos veteres per Albam Reges baptismalem effici*, quam ipsam Ecclesiam Romanam oriri, quando haec non nisi baptizatis pluribus, seu *Albanis* constet. Igitur *Aeneas* cum filiis suis *Albam* condens, vt est in fabulis, Petrus censendus est, Romanam Ecclesiam cum filiis Iudaeis, tum Romanis fundans. Hinc *Iason* quoque memoratur, cum *Albanis* in Europa & Latio foedus percussisse, quod IESVS *Albanos* suos Christianos in Latium translato nunquam deserturus, qui quidem *Iason primus humanorum* dicitur, nempe dignitate (19). — — Ad hanc (*Solymam*) quoque *Phrygii*, seu *Phrugii* spectant, a *frugibus* dicti, quibus illa terra, Iudaeis olim promissa, abundabat. Huius populi *Dardani*, atque *Dardanidae*, hoc est *Iordanidae*, a Iordane fluuio vix deflexa voce, qui quidem

(17) p. 61. (18) p. 63. (19) p. 100.

dem Dardanus cum *Iasum*, hoc est *Iesum* fratrem occidisse fingatur, *Iasum*, inquam, de quo Virgilius Romanum genus, hoc est, Christianum ait propagatum: *Iasusque Pater*, genus a quo *Principe nostrum*, quisham, nisi demens, ad Hellepontum Dardanidas releget, quos *Iesus*, seu *Iasus frater*, & *Iordanis* fluius sibi vendicarunt (20)? " En! mira & paradoxa de nomine *Iesu*! Primo quidem videtur Hugo veram eius innuere radicem, etsi illa non sit IWS , sed YWS , *saluauit*, quod notum est. At mox indulget ineptis cogitationibus, & praesertim hypothesi tam impiae, quam ridiculae, de tota historia euangelica ex Homero eruenda, cuius pingendae ergo non veretur etiam torquere ipsum Saluatoris nomen, idque profanis equiparans & fictis nominibus, non ea tractat religione, qua tractari omnino debebat. Cum vero haec hypothesis sponte corruat, quae pro eadem temere ac stulte afferuntur, ea explodenda magis, quam refutanda esse censeo. Abeat ergo fictus *Iason* (21): excadat poeticeus *Iasus*, quibus, & aliis in vatum cerebro natis, nihil est cum *Iesu* nostro commercii. Multo meliores sunt meditationes Matthaei Hilleri de nominibus Hebraicis vota plerumque ac preces complectentibus, & sigillatim de nomine *Iesu*, quod a IWS erit, & YWS , *salus*, deducit (22). Hoc nomen quomodo Latine sit exprimendum, fuit disquisitum. Tertulliano vox *Salutificatoris* (23) placuit. Nonnulli, purioris Latinitatis studio-flores, per *Seruatore*m, alii per *Sospitato*rem reddiderunt. Haud paucis, Patres antiquos secutis, vox *Saluatoris* in primis arrisit, eandemque cunctis aliis praeferendam esse statuerunt. Nec male, cum *Seruator* sit, qui liberat a malo: *Saluator* autem, qui non hoc solum facit, verum etiam salutem & cuncta bona simul affert.

(20) p. 105. (21) Eodem, quo Hugo, consilio non credo scripsisse Thom. Gatakerum Advers. Miscellan. Posth. c. 35. col. 789. in Opp. de nomine *Iesu* commentantem: Qod YWS vel YWS Hebraeis, id Graecis est nostris *Ἰησους*, exteris *Ἰεσους*; Latinis *Iesus* & *Iason*. (22) Syntagma Hermen. P. XIII. Conf. Onomast. Sacr. p. 322. 851. (23) Lib. de Carn. Christ. cap. 10. p. m. 64.

fert. Etsi itaque Christus recte etiam dicatur Seruator, Saluatoris tamen vocabulum magis emphaticum est. Vnde a Theologis etiam in primis solet adhiberi ac defendi (24). Neque ei deest in vetustis monumentis auctoritas. Occurrit in antiqua inscriptione, Iovem hoc nomine, quo indignus sane est, insigniente: IOVI CVSTODI QVIRINO SALVATORI PRO SALVTE CAESARIS NERVAE TRAIANI AVG. (25). Occurrit etiam in nummo Vetrantonis aureo, cuius pars auersa sistit Imperatorem, labarum signo salutari conspicuum manu dextra tenentem, cui Victoria imponit lauream, cum notatu digna hac inscriptione: SALVATOR REIPVBLICAE (26). Vt adeo vocis huius auctoritas queat satis defendi, etsi fatendum sit, quod in iis scriptoribus, qui fontes habentur incorruptae Latinae linguae, frustra quaeratur. Saluator itaque mundi κατ' ἐξοχὴν IESVS nuncupatur, quamuis non solus fuerit hoc nomine appellatus. Equidem si audiamus Petr. Galatinum, pro Christiana religione aduersus Iudaeos non indocte commentatum, nullum unquam extitisse in sacris literis legitur, qui hoc nomine vocatus fuerit (27). Scilicet ille diuersa putat esse nomina יֵשׁוּעַ ac יְהוֹשֻׁעַ, atque illud soli Θεανθρώπων assignat, hoc hominibus quibusdam non abiudicat. Vnde ad dubia ex exemplis Iesu Nave, Iesu Sirach & Iesu Iosedec formata sic respondet: Figuras quidem veri Iesu^u eos gessisse concedo, sed nomine Iesu vocatos fuisse, omnino nego. In hoc enim (vt verum fatear) quam plurimi ex nostris plurimum falluntur, putantes, eos hoc nomine fuisse nuncupatos. Quod ex Hebraicarum literarum ignorantia prouenisse, certum est. Vnusquisque enim eorum, quos hoc nomine Iesu^u appellatos asserunt, non יֵשׁוּעַ Iesua, id est, Iesus vocatus est,

B

sed

(24) Leg. Fechtii Philocal. Sacr. p. m. 68 sq. Diekmanni Spec. Glossar. Maur. p. 136 sq. Neumanni Theol. Aphor. p. 398. (25) Gruter. Inscript. p. 19. n. 5. (26) Vid. quae de notabili hoc nummo, eiusq; inscriptione, eleganter commentatus est Andr. Erasm. a Seidel, Nobilis Marchicus, in peculiari Epistola ap. Woltereck. Elect. Rei Nummar. p. 292 sqq. (27) Lib. III de Arcan. Cathol. Verit. c. 20. col. 155. edit. Francof. 1612. fol.

sed יהושע *Iehosua*, quod non est idem nomen atque ישוע *Iesua*, id est, Iesus, sed longe aliud ab illo, aliudque significans. Nam ישוע *Iesua*, siue Iesus, idem est quod Saluator, siue salus, seu saluatio: יהושע *Iehosua* vero, *Deus saluabit* (28) interpretatur: vt ex ipso nomine clare patefceret, saluare nullius eorum esse, sed solius Dei, qui humanae naturae hypostatice vnitus, esset humani generis verus ישוע *Iesua* siue Iesus, hoc est, saluator. Quare ipsi יהושע *Iehosua* seu Iesus, id est, saluatores vel saluationes appellati sunt, sed יהושע *Iehosua*, hoc est, Deus saluabit, vt inde palam innueretur, vnum tantum venturum fuisse saluatorem, qui Deus & homo esset. Haec Galatinus, qui licet IESVM nostrum omnibus aliis rectissime praeferat, nimis tamen subtilis est distinctio, quam in nominibus eiusdem originis format. Non tam accurate, quam Io. Pearsonius (29), obseruauit, quod libri quidem Moysi, Iosuae, Iudicum, Samuelis, Regum, nec non vaticinia Haggai atq; Zachariae, constanter יהושע habeant; in libris vero Chronicorum (30), nec non Esra & Nehemia, ישוע reperiatur. Multo minus, vt alia taceam, perpendit, quod יהושע, *Iosua*, in Nouo Testamento diserte ἰησοῦς appelletur. Nomen itaque aliis non possumus abiudicare, licet eminentissimam illam, quam habet, significationem soli Saluatori iure meritoque vindicemus. Nam huic vni vera ac genuina, quae in eodem recondita est, emphasi dici potest proprium. Qui praeter Dominum nostrum, ait recte Herm. Witsius (31), id nominis gesserunt, in iis vel nudum superbumque nomen sine re fuit humano consilio impositum, ambitioseque assumtum: vel diuina dignatione iis indultum, quos propter leuiorem, corporalem atque temporariam salutem hac quoque in parte Filii sui typos esse voluit. In quibus consequenter tanto humilior signifi-

(28) Praelusisse ergo iam videtur Galatinus sententiae Hillerianae modo recentissae. (29) Exposit. Symbol. Apostol. p. m. 125. (30) 1. Paral. XXIV. II: יהושע. LXX Interpp: τῷ ἰησοῦ δ' ἐναλός. Conf. 2. Paral. XXXI. 15. (31) Exercitatt. Sacr. in Symbol. Apost. exerc. IX. p. 147.

ficationem habuit, quanto umbra vilior est corpore. In plenitudine significationis suae non solum ἐξοικῶς, sed ὁ μονοπόπας Filio Dei competit. In Iudaea istud olim in vulgari fuisse usu, male habet, nec male, Bernhardum, habuit, scribens (32), ὁ Iudaea quosdam Iesus, quorum vacuis gloriatur vocabulis, illa enim nec lucent, nec pascunt, nec medentur. Quippe cum nemo reperiat Saluatori similis, in honorem quoque eius a vulgari nominis ipsius proprii usu abstinendum esse arbitror, & refero ad abusum, quod recentiori aetate nonnulli extiterint, qui nominationi suae istud inferri passi sint, vel ipsi intulerint. Sunt in his Sinenses ad sacra Christiana perducti, quos hoc nomen crebro usurpasse, liberisque suis imposuisse legimus. Sed morem hunc migrare eos iussit Synodus Diamperensis, cuius Sessionem tertiam, eiusque Decretum decimum sextum recensens vir celeberrimus, M. V. la Croze, pour le nom de IESVS, ait (33), le Prelat défend de continuer de le donner à personne, & il ordonne à ceux qui le portent de changer de nom lorsqu'ils recevront le Sacrement de Confirmation. Idem praecipitur Sessionis octavae Decreto vicesimo, de quo laudatus vir comme, scribit (34), on imposito communément le même nom de IESVS aux Enfans que l'on batizoit, cette pratique est défendue, & tous ceux qui portent ce nom seront obligez de le changer dans la ceremonie de la Confirmation. Obtemperasse quosdam, patet ex sequentibus (35): Menezes passa ensuite à Calacute sur les terres du Roi de Porca. Il n'y fit rien de plus remarquable que de changer à la Confirmation le nom de plusieurs Chrétiens qui s'appelloient IESVS dans leur nom de Bâteme, selon la coutume ancienne du païs, quoique cela fût plus en usage parmi les Chrétiens de la Côte meridionale du Malabar. Haec de sanctissimo Saluatoris nomine; cuius summa & ineffabilis dignitas minime fuit immutata eo, quod alii, neq; ii omnes boni, istud gesserint. De rebus ipsius in opella tam exigua commentari, quid esset aliud, quam

B 2

(32) Serm. XV in Cantic. Conf. Pearson. l. c. pag. 124. (33) Hist. du Christianism. des Indes p. 201 sq. (34) p. 264. (35) p. 302.

quam vastum mare paruae foueae velle infundere? Quare, instituti habens rationem, progredior ad cognomines, quorum nullus cum hoc IESV comparandus, aliqui malae notae homines quouis alio, quam hoc nomine, fuissent insigniendi.

§. V.

Commemoratur in Talmude variis locis, quae diligentissime conquisiuit, conquisitaque exhibuit Rudolph. Martin. Meelführerus (36), IESVS, deque eodem afferuntur in medium, quae, de innocente haud dubie eructata, scelestissimam Iudaeorum nequitiam, immanemque conuitiandi audaciam teterrime redolent. Quaesitum ergo fuit, de quonam Iesu isthaec sint intelligenda? An de Salvatore? an de alio quodam, hoc nomine appellato? Tribus, video, modis hac de re viros doctos differere. Primus placet iis, qui eandem in medio relinquere, & nihil hic definire satius ducunt. Est in his laudatus supra Mollerus, cui in hac controuersia *εποχή* videtur tutissima (37). Secundum eligunt negantes: tertium affirmantes, innui a Iudaeis Salvatorem. In utroque hoc & negantium & affirmantium ordine Iudaei pariter ac Christiani sunt, quos data opera recensuit ven. Io. Christoph. Wolfius (38), qui affirmantium parti se addixit. Leuia enim rectissime iudicauit argumenta, quae pro negante sententia, adeoque pro excusandis verpis, afferuntur. Quod alicuius ponderis esse videtur, illud est a diuersa temporum ratione desumptum. Talmudistae enim Iesum ad Hyrcani tempus referunt, quod felicissimum, quo natus est Saluator, saeculum spatio haud exiguo antecessit. At enim vero & hae turbatae temporum rationes haud obscura sunt documenta vafri-
ciei Iudaicae, imminente periculo effugia quaerentis, & supinae
simul

(36) Vid. passim eius *Iesus in Talmude*, siue Dissertationes Philologicae de iis locis, in quibus per Talmudicas Pandectas Iesu cuiusdam mentio iniicitur. Altdorf. 1699. 4. (37) Homonymosc. p. 169. (38) Biblioth. Hebr. P. II. p. 979 sqq.

simul negligentiae, siquidem Iudaei, historicos agentes, ob crebros in doctrina temporum errores non raro historicis accuratioribus vapulant, & merito vapulant. In testimonio, quod praebet Codex סנהדרין, inter alia legitur: כערב פסח תלאוהו לישו i. e. *Vespera Paschatis suspenderunt Iesum*. Quibus verbis innui Saluatorem, quis non videt? Ipsum mutilatum ab Apellis nomen, ישו, haud obscure prodit, quem velint intellectum. Nam in eius quoque scripture ac pronuntiatione, rarissime plena, latet virus, velut anguis in herba. Commemorabile est, quod Iudaei cuiusdam manu Meelführerus Maimonidis יד חזקה vidit Giesae adscriptum (39): בכמה מקומות כתלמוד הזכרו ישו הנצרי i. e. *Per multis in locis Talmudis mentio fit Iesu Nazareni, & discipulorum eius: nam nullum Deum Christiani agnoscunt, praeter illum*. Vera est, quam addidit Meelführerus, ἐπίτισις: Haec sola Rabbini non indocti verba magnum pondus ad retundendos aliter sentientes habent iure meritoque. Plura de hoc Iesu in Talmude annotarunt viri docti, a Wolfio in primis copiose citati. Redeunt pleraque ad fabulas, easdemque inspidas, impias, siue, vt vno verbo dicam, Iudaicas. Quare combinentur cum Fanaticis Iudaei; illi enim fingunt Iesum chimaericum: hi de vero Iesu multa scelestae fingunt. Vtrisque de Iesu Salvatore commentantes merito acclamant: Procul, o procul este profani!

§. VI.

Homonymum Saluatori magnum Ducem ירושע, siue ישווע, *Iosuum*, LXX Interpretes, Sirachides, &, quod praecipuum est, in N. T. Stephanus ac Paulus, exprefferunt. A LXX Interpretibus constanter vocatur ΙΗΣΟΥΣ, IESVS, & quoniam erat filius נון Nun, ΙΗΣΟΥΣ ΝΑΘ, IESVS NAVE, cognominatur. Citati nimirum Interpretes נון reddiderunt Ναυη, quam nominis mu-

B 3

ta-

(39) l. c. Diff. I. p. 16.

tationem si quis dixerit satis violentam, me non habebit repugnantem. Sunt, qui ex Ναὺν corruptum esse censeant. Alii, quos inter est celeberr. Buddeus (40), huius rei non facile reddi posse rationem, arbitrantur. Corruptio interim adest, licet ignotum sit, quid ei ansam suppeditauerit. Septuaginta Interpretes secutus est Sirachides, laudationem Iosuae his verbis auspiciatus (41): κραταίως ἐν πολέμοις ΙΗΣΟΥΣ ΝΑΥΗ. Vbi in nominibus propriis nihil mutauit Lutherus: **ΓΕΓΟΥΣ ΝΑΥΕ** war ein Held im Streit; Seb. Schmidius: *Fortis in bellis IESVS NAVE*; vt & Vulgatus: *Fortis in bello IESVS NAVE*. Neutrum vero retinuerunt Iunius ac Tremellius: *Fortis in bello Iehoschuah, filius Nunis*; nec non Castalio: *Potens bellis Iosua, Nunis filius*. A LXX Interpretibus & Sirachide hac in re non dissentit Stephanus, de tentorio testimonii in fortunatam regionem introducto concionans (42): Ἦν (σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου) καὶ εἰσήγαγον διαδεξάμενοι ἐν πατέρες ἡμῶν μετὰ ΙΗΣΟΥ ἐν τῇ κατασχέσει τῶν ἐθνῶν. Retinuerunt hoc loco nomen IESVS Seb. Schmidius, Iunius ac Tremellius, Piscator, Reitzius, Vulgatus, Biblia Halberstadiensia (43), Felbingerus; per Iosuaem autem Lutherus, Hieron, Emserus (44), Castalio transtulerunt. Eodem, quo Stephanus, Paulus eum nomine insignit, ἐ γὰρ, scribens (*), αὐτοὺς ΙΗΣΟΥΣ κατέπαυσεν, κ. τ. λ. Vbi in plerisque etiam versionibus habetur IESVS; Luthero autem, ac nonnullis aliis, placuit adhibere nomen *Iosuae*, simulque per hanc versionem indicare, quis sit per hunc Iesum proprie

(40) Hist. Eccl. V. T. Tom. I. p. 801. (41) Eccles. XLVI. 1. (42) Act. VII. 45. (43) A. 1522. fol. (44) Hic licet eo fine, iussu Georgii Saxonis (cuius virulenta Praefatio immane ostendit erga Lutherum odium), adornauerit Germanicam Noui Testamenti versionem, edideritq; hoc titulo: *Das new testament nach laut der Christlichen Kirchen bewerten text, corrigirt, und widerumb zu recht gebracht. M. D. XXVII* Dresd. fol., vt Lutheri versio supprimeretur &, si fieri posset, plane deleteretur, in multis tamen eum secutum esse Lutherum, ipsiusq; titulo arasse video. Citatus ex Actis locus, & ex Epistola ad Hebraeos citandus, idem comprobant. (*) Heb. IV. 8.

intelligendus. Magnus scilicet heros, Iosua dictus, ac iure quidem, quoniam eius ministerio multi sunt conseruati, & salutis haud exiguae participes redditi. Phoenicibus quidem ac Chananais audiuisse olim perhibetur ληστής, latro, si genuinae sunt inscriptiones (45), quas Procopius ac Suidas exhibuerunt. Illo enim teste (46) reperta est ad urbem Tingim in Mauritania, in columna ex albo lapide erecta, inscriptio characteribus Phoeniciis, qua primi homines, qui e Phoenicia eo se contulerunt, in fugam se a Iosua fuisse coniectos, fatentur: ΗΜΕΙΣ ΕΣΜΕΝ ΟΙ ΦΥΓΟΝΤΕΣ ΑΠΟ ΠΡΟΣΩΠΟΥ ΙΗΣΟΥ ΤΟΥ ΛΗΙΣΤΟΥ ΤΙΟΥ ΝΑΘ, i. e. Nos sumus, qui fugimus a facie Iosuae, praedonis, filii Nave. Hoc referente (47) εἰσὶ μέχρι νῦν αἱ τοιαῦται πλάκες ἐν τῇ Νυμῳδίᾳ, περιέχουσαι ἑως. ΗΜΕΙΣ ΕΣΜΕΝ ΧΑΝΑΝΑΙΟΙ ΟΥΣ ΕΔΙΩΞΕΝ ΙΗΣΟΥΣ Ο ΛΗΙΣΤΗΣ, i. e. Sunt adhuc tabulae eiusmodi in Numidia, sic habentes: Nos sumus Chananai, quos persecutus est Iosua, latro. At enim vero siue fictae, siue genuinae sint hae Inscriptiones, famam Iosuae minime obscurant. Si fictae, iniuria, quae Iosuae a victis hominibus illata videri poterat, est figmentum. Si genuinae, ostendunt nihil, praeter odium, quo debellatae gentes in Iosuam flagrarunt. Quae enim illi potest infamiae nota inuri, qui, quicquid agit, diuinis agit auspiciis? Recte ergo a plurimis vocatus est vir sui nominis, per quem Deus multos reddidit prosperos, atque ea, quae in his terris est, salute instruxit. Facta eius ad miracula refert, recensens in compendio τὰ διὰ ΙΗΣΟΥ ΤΟΥ ΝΑΘ ἐπιτελεσθέντα σημεῖα,

(45) Dubia mouit Antonius van Dale in Epist. ad Theod. Iansson, ab Almeloveen, ad calcem Dissertat. de Orig. ac Progr. Idololatr. p. 749 sqq. Sed rationes eius nondum me permouerunt, ait summe reuer. Eric. Benzellius, Episcopus hodie Gothoburgensis (cui Fautori meo praestantissimo hac occasione dignitatem, magnis ipsius meritis congruentem, sero quidem, serio tamen ac sincere gratulor, cumq; eadem omnem prosperitatem cupio coniunctam!) in Notit. Liter. Sect. I. exhib. Res Iudaeor. p. 5. Plures forsan non permouit Dalius, cuius rationes in compendio exhibet, & pauca quaedam iis opponit Buddeus l. c. p. 964 sq. (46) Vandalic. L. II. c. 20. (47) Lexic. v. Χανααν.

μῆα, καὶ δι' αὐτοῦ τῷ λαῷ κατεργασθέντα θαύματα Iosephus, scriptor Christianus (48), quocum Iosephus Iudaeus (a quo vocatur (49) Ἰησοῦς ὁ τῆς Ναυῆς παῖς), multa variis in locis de eodem habens, meretur coniungi. Fortitudo, qua inclaruit, ansam dedit cum *Hercule* ipsum comparandi (50), imo statuendi, totam de *Hercule* fabulam ex historia Iosuae esse enatam. Victoriae enim, quam a gigantibus reportasse fingitur *Hercules*: lapidum e coelo missorum, quibus is adiutus fuisse dicitur, & aliarum rerum *Herculearum* originem in historia Iosuae facile se reperisse, quidam autumarunt. Neque cum *Hercule* solum, sed & cum *Apolline* eum conferre ausus est Edmundus Dickinsonus (51). At quam in eiusmodi rebus demonstratur saepe sine demonstratione, tam certum est, quod ad maximam Iosuae valeat gloriam, eum Christi fuisse typum, quod ex nomine, introductione in terram beatam, miraculis, reportata ab hostibus victoria, haereditatis distributione, & variis rebus aliis tam luculenter, tamque plene a Mich. Baumanno (52), Glassio (53), Io. Gottl. Carpzovio (54), Huetio (55), Pearsonio (56) & pluribus, typorum praesertim scrutatoribus, antiquis pariter ac recentibus, fuit declaratum, ut non habeam verbum, quod amplius addam.

§. VII.

A Iosua ad Iosuem, a typo ad typum Christi transgredior, *Iosuem Pontificem*, qui IESV nomine itidem venit. Sic enim verba fontis (57): וַיֵּרָא אֶת־יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל transulerunt LXX Interpretes: καὶ ἑώραξέ μοι κύριος τὸν ἸΗΣΟΥΝ τὸν ἱερέα τὸν μέγαν; Vulgatus: Et ostendit mihi Dominus IESVM, sacerdotem magnum; Biblia Halberstadensis supra citata: Unde de here

- (48) Hypomnest. L. IV. c. 70. p. 132 sqq. ap. Fabric. Cod. Pseudepigr. V. T. Vol. II. (49) Antiq. Iud. L. III. c. 14. p. m. 190. (50) Pet. Dan. Huetii Demonstr. Euang. Propos. IV. cap. 15. §. 12. p. 323 sqq. (51) Delph. Phoeniciz, cap. 3 & 4. p. m. 21 sqq. ap. Cren. Fascic. I. (52) Analect. Typic. p. 421 sqq. (53) Philol. Sacr. L. IV. Tr. III. col. 1392. (54) Introd. ad Libb. Bibl. V. T. P. I. p. 149. (55) l. c. Propos. VII. §. II. p. 572, Prop. IX. §. 14. p. 1156 sq. (56) l. c. pag. 136 sqq. (57) Zach. III. II.

here wysede my IESVM den groten Preyster. Et sic alii. Fl. Iosephus quoque eundem ΙΗΣΟΥΝ appellat. Non adhibuerunt tamen nomen Iesu, sed Iosua, aut Iehoschua, Lutherus, Seb. Schmidius, Iunius ac Tremellius, Castalio, & plures, quibus adde Belgas, sic interpretatos (58): Daerna toonde hy my Iosua den Hoogen-Priester. Ab Esra (59) summus hic sacerdos nuncupatur יֵשׁוּעַ כֹּהֵן עֶזְרָא, quae verba LXX Interpretes reddiderunt: ΙΗΣΟΥΣ υἱὸς Ἰωσεδέκ. Pertinet ille ad praecipuos Christi typos, et praesertim eos, quibus sacerdotale ipsius officium fuit adumbratum. Equidem coronae, quas iussu diuino capiti Iosuae imposuit Zacharias, (hunc enim Iehovah alloquebatur (60): כֹּהֵן הָיָה וְעָשָׂה עֲצוּת וְשָׂמַת כְּרֹאשׁ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-יְהוֹזָדָק i. e. vertentibus LXX Interpretibus: καὶ ἀργύριον καὶ χρυσίον, καὶ ποιήσεις στεφάνους, καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ΙΗΣΟΥ Τῆς Ἰωσεδέκ τῆς ἱερείας τῆς μεγάλης; Seb. Schmidio: Accipe argentum et aurum, et fac coronas: ac pone in caput Iehoschuae, filii Iehozadaki, Sacerdotis magni) pro triplicis officii Christi, a Deo coronati (61), typo non inepte habentur (62), quia subsequitur vaticinium de ΓΕΡΜΕ, Germine, i. e. Christo, eiusque, tanquam Prophetarum, aedificatione templi, spiritualis scilicet, per verbum et sacramenta; quemadmodum, Iosua de instaurando templo fuerat sollicitus (63); eius, tanquam Regis, splendore, maiestate ac regimine: eius denique, tanquam Sacerdotis, pacificatione, qua per sanguinem suum hominibus pacem acquisiuit. Sed praecipue tamen res Iosuae

C

ad

(58) Bibl. Stat. Belg. (59) Cap. V. comma. 2. (60) Zach. VI. II. (61) Ps. XXI. 4. (62) B. Io. Diekmannus Script. German. P. I. p. 24: Dieser Iosua hat nicht nur mit seinem Amte, dass er mit andern Hohenpriestern gemein hatte, sondern auch mit seinem Nahmen selbst, unsern Iesum deutlich gezeichnet, ja denselben gar mit diesen auf sein Haupt gesetzten Kronen nach seinem dreyfachen Amte vorgebildet. (63) Post Zorobabelem idcirco laudat Iosua Sirachides c. XLIX. v. 14: Οὕτως ΙΗΣΟΥΣ υἱὸς Ἰωσεδέκ, κ. τ. λ.

ad officium Saluatoris sacerdotale sunt referendae. Iosua stabat coram Angelo Domini. Christus, mediator, stat coram facie Patris, ut hominibus gratiam eiusdem conciliet, pro iis intercedat, et aditum ad illum paret. Iosua, exutis, iussu Angelii, vestibibus impuris, mundas induit. Christus, Angelus foederis, facit, ut pii vestibibus salutis et toga iustitiae exornentur. Iosua, vna cum fratribus, extruxit altare, ut Deo holocausta offerret (64). Christus semet ipsum Deo obtulit. Et sic in reliquis, quae non attingo; nam hunc typum, multa peregregia continentem, totum hac vice non licet exponere. Confer, quae de eodem habent Baumannus (64), Io. Tarnovius (65), Io. Schmidius (66), et alii Zachariae interpretes. Aptae igitur sunt Sam. Szattmar Nemethi verba, quibus expositionem capitis tertii Zachariani auspicatur (67): *In emblemate sacerdotii typici adumbratur verum Christi sacerdotium.*

§. VIII.

Mentio porro non plane nulla facienda est tertii *Iosuae*, qui eo tempore, quo Iosias, Rex, sacra emendauit, principatum in vrbe obtinuit. Quamuis enim verborum Hebraei fontis (68): יְהוֹשֻׁעַ שֶׁר־הָעִיר ea LXX Interpretum versio, quae est in Bibliis Davidis Wolderi ac Francisci Vatabli, habeat Ἰωσή; in Latinis quoque, ipsa Vulgata non excepta, ac Germanicis versionibus plerisque hic legatur *Iosua*; dantur tamen editiones, in quibus IESVS appellatur. Documento fit Vetus Testamentum Graecum ex Versione LXX Interpretum, iuxta exemplar Vaticanum Romae editum, Londini (69) recusum, in quo extat: ἸΗΣΟΥ ἀρχαῖος τῆς πόλεως.

§. IX.

De IESV, auctore, eiusque nepote, IESV, *Sirachidae* filio, quibus *Ecclesiasticum* debemus, eo breuius hic egisse sufficiet, quo

(64) Efr. III. 2. (64) l. c. pag. 435 sqq. (65) Comm. in Zach. III. 1 sqq. (66) Comment. in Prophet. Min. p. 1430 sqq. (67) Explic. Proph. Zach. p. 59. (68) 2. Reg. XXIII. 8. (69) 1653. 8.

quo fufius alii (70). Fons, e quo potiora haulta, eft notitia, quae, Praefationis inftar, nonnullis Ecclefiaftici editionibus praemiffa. Legitur illa pleniffime apud Athanafium (71), qui huius libri potiora momenta fimul recensuit. ΙΗΣΟΥΣ, hoc eius initium eft, ἔτος, Σιραχ (72) μὲν ἦν υἱός, ἑγγονός δὲ ΙΗΣΟΥ ὁμωνύμου αὐτοῦ. ἔτος ἦν ἐν χρόνῳ κατὰ γέγονε μετὰ τὴν αἰγυπιαστίαν καὶ ἀνάκλησιν, καὶ μετὰ τὰς προφητίας χεδὸν (73) ἀπαύτας. Ὁ οὖν πάππς αὐτοῦ ΙΗΣΟΥΣ, καὶ καθὼς αὐτὸς μαρτυρεῖ, Φιλόπρονός τε γέγονεν αἰὲρ ἐν ἑβραίοις, καὶ φρονιμώτατος, ὅς ἔ μόνον τὰ ἑτέρων τῶν πρὸ αὐτοῦ συνειληγμένων ἀνδρῶν ἀποφθάρματα συνήγαγεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἰδιά τινα ἀπεφθέγγετο, πολλῆς συνέσεως καὶ σοφίας γέμουσα (74). ἐπὶ οὖν τὴν βίβλον ταύτην ὁ πρῶτος ΙΗΣΟΥΣ χεδὸν ἢ συνειληγμένην καταλιπὼν ἐξ ἀνδρῶν ὡχέτο, Σιραχ ἔτος μετ' αὐτὸν πάλιν λαβὼν τῷ οὐκείῳ παιδί κατέλιπεν ΙΗΣΟΥ, ὅς δὴ ταύτης λαβόμενος, εἰς ἐν ἁπασιν ἐναρμόνιον σύλλαγμα συνήγαγεν, Σοφίαν ἐπὶ τε αὐτοῦ καὶ τῷ τῆ πατρὸς, ἀλλὰ μὴν καὶ τῷ πάππς ὀνόματι κεκληγός, κ.τ.λ. Id est: IESVS iste Sirachi quidem filius, nepos vero IESU, cuius et nomen habuit. Ille igitur temporibus fuit posterioribus captiuitate ac reuocatione, et post Prophetas fere omnes. Auius itaque huius, IESVS, qui, quod et ipse te-

C 2

statur,

- (70) Hos copiose adduxi in Diss. de Iesu in Iesu Sirachide frustra quaesito §. 1. ubi ipse simul nonnulla obseruauit. Conf. quae annotauit Buddeus Hist. Eccl. V. T. P. II. p. 951 sqq. 1021 sq. Humphr. Prideaux Connex. V. et N. T. P. II. p. m. 304 sq. (71) Synopf. Sac. Script. p. m. 116 sq. T. II. Opp. edit. Colonienf. f. rectius Lipfienf. (72) Σιραχ extat in citata Athanasii editione. Apud alios: Σιραχ, vel Σιρακ. Apud plerosque: Σειραχ. (73) χεδὸν non legitur apud Athanasium; habent tamen alii. (74) Cum his conueniant, quae ipse scribit Iesus Sirachides cap. L. comm. 35: Παιδείαν συνέσεως καὶ ἐπιστήμης ἐχάραξε ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ ΙΗΣΟΥΣ ὁ υἱὸς Σειραχ, ὁ ἱεροσολυμίτης, ὅς ἀνάμειρε σοφίαν ἀπὸ καρδίας.

statum, diligentem Hebraeis literis nauauit operam et prudentissimus fuit, non solum aliorum, qui ante ipsum vixerunt, sapientum virorum sententias collegit, sed et ipse sua quaedam reliquit, multae intelligentiae et sapientiae plena. Cum igitur librum hunc primus IESVS propemodum collectum relinquens, ex hominum societate exisset, Sirach hic eundem recipiens, filio suo IESV reliquit. Hic eum nactus, in unum opus continuum omnia coniecit, Sophiam, praefixo et suo et patris et aui nomine, appellans, etc. Quod Sophiae nomen non faciemus huic libro dubium: neque Panareti ei inuidemus titulum; pro canonico tamen non possumus eundem habere. Bene Ioannes Damascenus ἡ Πανάρετος, iudicat (75), τετέστιν ἡ Σοφία τῷ Σολομῶνι, καὶ ἡ Σοφία τῷ ΙΗΣΟΥ, ἣν ὁ πατὴρ μὲν τῷ Σιράχ ἐξέθετο ἰβραϊστὶ, ἑλληνιστὶ δὲ ἡρμήευσεν ὁ τὰτα μὲν ἑγγονος ΙΗΣΟΥΣ, τῷ δὲ Σιράχ υἱός, ἐνάρητοι μὲν καὶ καλαὶ, ἀλλ' οὐκ ἀριθμοῦνται, εἰδὲ ἐκείνῳ ἐν τῇ κιβωτῷ. i. e. Iacobo Fabro interprete: Qui autem virtutum doctrina referti sunt, hoc est, Sapientia Salomonis et Sapientia IESV, quam pater Sirach composuit Hebraice, Graece interpretatur est nepos IESV et filius Sirach: studiosi (76) quidem hi libri, pulchrique et honesti, sed non numerantur in prophetis libris, neque ponebantur in arca. Nimium ergo pretium est, quod Ecclesiastico statuunt Romanenses pariter ac Fanatici quidam, Canonicis eum libris accensere non dubitantes.

§. X.

Venio nunc ad pessimum hominem, μάγον, ψευδοπροφήτην Ἰουδαῖον, ὃ ὄνομα ΒΑΡΙΕΣΟΥΣ, magum, falsum Prophetam Iudaeum, cui nomen BARIESVS (77). Is est ἑλύμας ὁ μάγος: οὕτω γὰρ μεθερμηνεύεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, Elymas, magus: sic enim exponitur nomen eius (78). Ita Lucas, in cuius tamen loco citato priorii impii hominis nomen diuersa ratione legitur. Baris extat in Vulgata ex correctione Io. Benedicti, Theologi Parisien-

(75) Orthod. Fid. Lib. IV. cap. 18. p. m. 348. (76) ἐνάρητος commode vertentur virtute praediti, eximii. (77) Act. XIII. 6. (78) Ibid. comm. 8.

rifiensis (79), qui in margine *Bariesus*, vel *Bariesu* adscripti: *Βαρις* habent Lectiones Marchionis Velefii, *Barien* Hieronymus, Beda, Vulgatae editio Basileensis (80), Emserus. Quam lectionem ex superposita a librariis voci *Bariesu* virgula, abbreviationis nota, ortam esse, Beda (81) ac Millius (82) non male suspicantur. Recte quoque Beda corruptum vocabulum *Bariem* notauit (83). Lectio *Bariehu* placuit Herm. Bonno (84), Erasmo Sarcerio (85), Dan. Arculario (86), Hillero (87), et, ut alios praeteream, ipsi nostro Luthero, qui hoc nomen per *filium Dei* exponit, huncque magum nomine Dei tetragrammato abusum esse opinatur (88), cui *ὁμοψήφως* Flacius commemorat (89). Quamplurimi tuentur lectionem *Bariesus*, quamvis haec etiam vox non vno ab omnibus modo variis in linguis exprimitur. *Βαρ' ἰησους* est in codice Collegii Magdalenaei Oxoniensis: *Βαρ' ἰησων* in codice Stephanico quinto, et Alexandrino: *Βαριησων* in Cod. Stephan. quarto et decimo tertio, Cantabrigienfi Bezae, aliisque (90). Neo-Graecum Novum Testamentum, *διωρδωσων Σεραφειμ ιερομοναχης τς Μιτυληναις* impressum (91), *Βαριησων* habet. *Bariesu* occurrit apud Matth. Flacium, Andr. Osian-drum, Iunium ac Tremellium, Piscatorem, Casp. Vlenbergium, Vulgatum (92), Bibliorum Halberstadiensium interpretem, Gallum (93), alios: *Bariesus* autem, vel *Bar-Jesus*, apud vetustum interpretem Latinum in Bibliis Wolderianis, Seb. Schmidium, Castalionem, Reitzium, Belgam, Anglum (94),

C 3

Fel-

- (79) Paris. 1558. fol. (80) 1487. fol. (81) Conf. Erasmi Annotatt. ad h. l. (82) Vid. ad h. l. (83) Comp. Erasmi Annotatt. p. 302. (84) Leg. quae ex MS. eius Comment. in Act. Apost. excerpfi in Biblioth. Bibl. P. I. p. 12. (85) Schol. in Act. p. 656. 658. (86) Comm. in Act. ad h. l. (87) Onomast. Sacr. p. 760, ubi Graece legi vult *Βαριησους*, quod, ex ipsius sententia, alii perperam verterunt in *Barjesu*. Rationes non addidit. (88) Gloss. Marg. (89) Gloss. N. T. p. 544. (90) Vid. Millius ad h. l. (91) Londin. 1703. 12 maj. (92) *Bar-Jesu* lego in editione Basil. 1578. 8 maj. (93) N. T. Gall. a Genevensi, reuis. (94) Bibl. Angl. Lond. 1638. 8.

Felbingerum, imo plerosque. Quare ultima lectio, *Bar-Jesus*, facile sese potest tueri. Cur autem magus ita appellatus? Glosatori Belgico *Bariesus* est een sone van *Jesus*, vt adeo pessimus homo patre *Iesu* quodam natus fuerit. Sed videtur tamen proprium fuisse nomen, quoniam aliud nomen, istud explicans, mox sequitur. Assumptum vero haud dubie est a superbo et inflato mago nomen adeo honorificum, vt eo etiam aliis fucum faceret, plebique imperitae, ad magos auxilii et salutis causa interdum confugienti, imponeret. Forsan Sergio, apud quem haud exigua eius fuit auctoritas, persuadere ausus est, se esse Iesum, Dei filium. Hoc putant ii, qui *Ελύμας*, Iudaei nomen, cum Luthero ex Hebr. *לן Deus*, et *נחמך vniuit*, deriuant, atque idcirco per *Messiam Dei* exponunt. Alias vtriusque nominis interpretationes, quas chartae angustia hic adducere non permittit, Desid. Erasmus (95), Glasius (96), Aug. Pfeifferus (97), Io. Christoph. Wolfius (98), Car. Mar. du Veil (99), Mart. Pet. Cheitomaus (100), Gregor. Francus (101) suppeditabunt. Cum ea, quam attuli, haud difficulter conciliabitur egregii nostrae aetatis Philologi, Io. Gothofr. Lakemacheri, sententia, qua *Ελύμας* a Chald. *ܠܝܡܐ, ܠܡܝܢܐ*, fortis, robustus, deducitur (102). Eum enim, qui vult esse Saluator, fortem etiam oportet esse ac robustum, cum ad saluandum robur omnino ac fortitudo requiratur. Bezae (103), Hammondo (104), & pluribus, non *Bariesus* & *Elymas*, sed *Elymas* ac *Magus* sunt synonyma, atque idcirco *Ελύμας* ab Arab. *ܠܝܡܐ, alim*, i. e. sciens, peritus, deriuant (105), quoniam Magis magna scientia attribui solebat, & ipsi eandem sibi arrogabant. Quam expositionem facile potuerunt aliqui suam facere, quia post *Ελύμας* immedia-

- (95) Annotatt. ad h. l. (96) Philol. Sac. L. IV. Tr. III. col. 1327. (97) Ebraic. et Exotic. N. T. Loc. 39. (98) Cur. Philol. et Crit. p. 1180 sq. (99) Comm. ad Act. p. 237 sq. (100) Graeco-Barbar. N. T. p. m. 33. (101) Lex. Sanct. p. 661 sq. (102) Obseruatt. Philol. P. II. p. 163 sq. (103) Nott. ad Act. XIII. 8. (104) Annotatt. ad l. c. (105) Conf. Io. Christoph. Harenbergii Cogit. de Magis, in Mus. Brem. Vol. I. P. IV. p. 663 sq.

te sequitur ὁ Μάγος. At Βαρισηοὺς tamen etiam vocatur Μάγος. Vnde forsan non inepte quaeritur, anne Μάγος, bis occurrens, sit vocabulum generale, malignam, quam professus est, artem indicans; Βαρισηοὺς autem & Ἐλύμας sint nomina specialia, siue propria, quorum alterum altero declaretur? In monumentis nonnullis Patristicis cum Simone Mago coniungitur *Varisus*, quod esse corruptum *Bariesu* nomen, pulchre docuit Thomas Ittigius (106). Hunc Bariesum, ob impugnata fidem ac doctrinam Christianam, *primum in orbe ethnico Anti-Christum* vocat Matthaeus Wrenius, Theologus Anglicus, carceris squalores, Puritanorum persecutione partos, per annos duodeviginti passus, qui in libro rariori, quem *Increpationem Bar Iesu* (107) inscripsit, *Socinianos*, salutarem de Salvatore doctrinam vehementissime turbantes, veritati resistentes & a via salutis homines abducentes, *Bariesuitas* appellat (108). Factum illud est multo maiori iure, quam ab altero magi nomine, *Elymas*, Biblia nostra Lutherana *Biblia Elymasitica*, *Elymasiter Bibel*, scelesto plane conuitio nuncupare non est veritus Io. Dietenbergerus (109), rectissime a B. Io. Diecmanno (110) notatus.

§. XI.

Quis fuerit ΙΗΣΟΥΣ ὁ λεγόμενος Ἰουδης, IESVS dictus *Iustus*, cuius nomine Paulus Colossenses salutatur (111), nemo facile certo definit. Coniectura quoque tantum est nonnullorum, quod

(106) Append. de Haeresiarch. p. 12. sq. (107) Integer libri titulus est: *Increpatione Bar Iesu*, siue *Polemicae Assertiones Locorum aliquot S. Scripturae ab imposturis peruerfionum in Catechesi Racoviana*; collectae hinc inde per Matthaeum Wren F. ex opere praegrandi *Meditationum Criticarum in S. Paginam*, conscriptarum a Patre suo R. D. M. Episcopo Eliensi in solitudine sua carceraria, de genuino sensu atque exacta nostra versione diuinorum textuum. Londini. 1660. 4. (108) Pag. 27: *Bariesuitae* mihi nuncupandi sunt ofores SS. Trinitatis, hostesque aeternitatis Filii Dei. Sunt enim, uti Paulus parentem eorum Act. XIII. 6 depinxit, *πληρεις παντός δόξης, καὶ πάσης ῥαδιουργίας*. Conf. p. 203. (109) Praef. Bibl. Germ., in primis in Nott. ad Act. XIII. f. 79. (110) Script. Germ. P. II, p. 9. (111) Col. IV. 12.

quod fuerit pius ille *Iustus*, cuius domum Paulus Corinthi intrasse legitur (112). Dubito etiam, vtrum rem conficiant verba Dorothei Tyrii (113): *ΙΗΣΟΥΣ, ὁ λεγόμενος Ιούστος, οὗ καὶ αὐτοῦ μέμνηται ὁ Ἀπόστολος ἐν ταῖς πράξεσιν τῶν Ἀποστόλων, ὃς καὶ Ἐπίσκοπος ἐγένονεν ἐν Ἐλευθεροπόλει. i. e. IESVS, appellatus Iustus, cuius meminit Apostolus in Actis Apostolorum, qui ὁ Eleutheropoli Episcopus fuit.* In Actis enim Apostolicis mentio quidem *Iosephi Iusti* (114), vt et modo memorati *Iusti*; non autem *Iesu Iusti* iniicitur. Deinde auctor huius testimonii est Pseudo-Dorotheus: vnde vis probandi valde imminuitur. Hoc certo nouimus, quod fuerit natione Iudaeus, siquidem iis, qui sunt ἐκ περιτομῆς, ex *circumcisione*, a gentium doctore diserte annumeratur.

§. XII.

In *Libris Apocryphis*, Maccabaeorum et Esdrae, nomen *IESVS* passim occurrit, vbi vel de Iosua Duce, vel de Iosua Pontifice sermo est. De vtroque cum iam egerim, loca ipsa dare, superuacaneum duco. Neque moror supposititium, adeoque minus idoneum de Salvatore testimonium, quarto Esdrae libro (115) insertum, vbi Deus ad Esdram: *Reuelabitur filius meus, IESVS* (116). Isthac enim non nisi ad comprobandum frequentem olim huius nominis vsum faciunt. Cui etiam rei inseruiet delectus ex *Flauio Iosepho* habendus. Hic varios Iesu nomen gerentes, eosdemque non omnes bonae notae homines, recenset atque describit. Hi sunt

IESVS, Simonis filius, quem Antiochus Epiphanes, Rex, defuncto fratre Onia, summi Sacerdotis honoribus primum auxit (117), dein-

(112) Act. XVIII. 7. (113) De LXX Christi Discipul. p. m. 485 edit. Fabric. (114) Act. I. 23. (115) Cap. VII. v. 28. (116) Commemorabilem Ambrosii de hoc testimonio locum, ex Comm. in Luc. II. 21, vid. ap. Fabric. Cod. Pseudepigr. V. T. Vol. II. p. 234. (117) Antiq. Iud. L. XII. c. 5. p. m. 607 sq. Ἀποθανόντος ὄντος τῶ ἀρχιερέως, τῶ ἀδελφῷ αὐτοῦ *ΙΗΣΟΥ* τὴν ἀρχιερωσύνην δίδωσι.

deinde priuauit (118). Is Iesus primum dictus, Iasonis deinceps nomen sibi imposuit (119).

IESVS, Damnaei filius, et IESVS, Gamalielis filius, Pontifices, quorum illi ademtum Pontificatum huic Agrippa, Rex, concessit (120).

IESVS, Gamalae filius (121), Pontifex, vna cum Anano, cui fuit adiunctus, ab Idumaeis urbem Hierosolymam ingressis, occisus. Quorum iram in se potissimum conceitauit habita ad eodem de muro Oratione (122), qua effecit, ut ipsi aequae ac Anano honesta sepultura sit denegata (123), utroque insepulto abiecto.

IESVS, Phabetis filius, ab Herode Pontificatu deiectus (124), Simone, cuius filiam deperire coeperat Rex, ipsi dato successore.

IESVS, Thebuthi filius, Sacerdos, cui Titus Vespasianus iurata fide promisit incolumitatem, si instrumenta nonnulla sacra vellet tradere. Tradidit (125) candelabra duo, mensas, crateras, phialas aureas, aulaca, vestes Pontificias cum lapidibus, et alia.

D

IESVS,

(118) I. c. p. 608: ΙΗΣΟΥΣ δὲ - - τὴν ἀρχιερωσύνην ἀφῆρέθη. Conf.

L. XV. c. 3. p. 744. (119) I. c. ΙΗΣΟΥΣ ἰάσωνα ἐαυτὸν μέω-

νόμασεν. (120) A. I. Lib. XX. c. 9. p. 977: Δαμβάνει δὲ καὶ

ΙΗΣΟΥΣ, ὁ τῆς Γαμαλιῆλ, τὴν διαδοχὴν τῆς ἀρχιερωσύνης

παρὰ τῆς βασιλέως, ΙΗΣΟΥΝ ἀφελόμενος τὸν τῆς Δαρναίου.

(121) Vit. Ioseph. p. m. 18. (122) Legitur illa L. IV de Bell. Iud. c. 4.

p. m. 281 sqq. (123) I. c. pag. 287: ΙΗΣΟΥΝ τῶν ἀπὸ τῆς τέχνης

λόγων ἐπέσκωπτον. προῆλθον δὲ ὡς τοσούτων ἀσεβείας, ὥς

καὶ ἀτάφους ῥίψαι. (124) Ant. Iud. L. XV. c. 9. p. 771: ΙΗΣΟΥΝ

τὸν τοῦ φαύβητος ἀφαιρῆσαι τὴν ἀρχιερωσύνην, Σίμωνα δὲ

καθίστησιν ἐπὶ τῆς πύλης. (125) Bell. Iud. L. VI. c. 8. p. 396:

Τῶν ἱερέων πῆς θειβή: πᾶς, ΙΗΣΟΥΣ ὄνομα, λαβὼν περὶ

σωτηρίας ὅρκους παρὰ Καϊσαρίᾳ, ἐφ' ᾧ παραδίδωσι πᾶσι τῶν

ιερέων κειμηλίων, ἔξωσι, καὶ παραδίδωσιν ἀπὸ τοῦ τοίχους τῆς

ναὸς λυχνίας δύο, ταύτας κατὰ τὸν ναὸν κειμένας παραπλησίως,

τραπέ-

IESVS, Anani filius, vir plebeius et rusticus (126), qui annis quatuor, interitum Hierosolymae praecedentibus, dira Vrbi praedixit, et saepius, nullis, quibus crebro affectus est, verberibus deterritus, exclamauit: *Vae! vae Hierosolymis!* tandemque in moenibus obambulans, post alta voce prolata verba: *Vae! vae ciuitati et templo et populo!* haecque adiecta: *Vae etiam mihi!* lapide e balista excusso ictus, statim occubuit (127).

IESVS, Sapphia filius, summus Tiberiadis Praefectus, vir malus, perque ipsam naturae indolem ad turbas ac seditiones inclinans (128), qui tumultum aduersus Iosephum Taricheis concitauit (129).

IESVS, Saphati filius, latronum antesignanus, qui aduersus Iudaeos hominum seditiosorum agmen duxit (130), a Iosepho autem, cui struxerat insidias, captus est, sed dimissus postea, cum animum fidiorem sancte esset pollicitus (131). Hic, cum nonnullis antecedentibus, ansam haud dubie dedit Bernhardino effato, quod supra attulimus.

§. XIII.

Videmus inde, quod sanctum IESV nomen homines etiam non sancti gesserint. Ab omni autem vsu profano istud fuit separatum et omnino sanctificatum eo momento, quo Saluatori ab Angelo

τραπέζας τε καὶ κρατῆρας καὶ φιάλας, πανθ' ὁλόχρυσαι καὶ σιβαρώσας, παραδίδωσι δὲ καὶ τὰ καταπετάσματα, καὶ τὰ ἐνδύματα τῶν ἀρχιερέων σὺν τοῖς λίθοις, καὶ πολλὰ τῶν πρὸς τὰς ἱερουργίας σκευῶν ἄλλα. (126) I. c. L. VI. c. 5. p. 389: *ΙΗΣΟΥΣ, υἱὸς Ἀνάη, τῶν ἰδιωτῶν ἀγροῖκος.* (127) Fusius haec enarrantur I. c. pag. 389. 390. (128) Ios. Vit. §. 27. p. m. 13: *Ὁ τῷ Σαπφίᾳ παῖς ΙΗΣΟΥΣ, ἀρχὼν τῆς Τιβεριάδος, πονηρὸς ἄνθρωπος, καὶ παράξει μεγάλα πράγματα φύσιν ἔχων.* κ. τ. λ. (129) Bell. Iud. L. II. c. 21. p. 211. (130) Ibid. L. III. c. 9. p. 253: *Ἐξηγήσας αὐτοῖς ΙΗΣΟΥΣ τίς ὀνόματι, παῖς Σαφάτης, τῷ ληστρικῷ σίφας ὁ κορυφαῖος.* (131) Vit. Ios. §. 22. p. 10 sq.

Angelo impositum (132). Quare, miror, post illud tempus ab hominibus etiam fuisse cognomento loco adhibitum. Immerito sane eodem superbiunt haud pauci Romanenses, *Didacus a IESV* (133), Lusitanus, de *Ordine S. Hieronymi* commentatus: *Didacus a IESV Maria*, Carmelita Excalceatus (134): *Didacus a IESV*, olim *Sala-blanca*, Pincianus, Logicae Aristotelicae interpret (135): *Thomas de IESV* (136), Baeticus, magnum ordinis Carmelitici lumen, a quo, praeter alios libros, *Thesaurus Sapientiae diuinae* (quem thesaurum qui sibi comparant, carbonum copiam haud exiguum simul accipiunt) editus: *Thomas de IESV*, alias *de Andrada* (137), Lusitanus, Eremita Augustinianus, qui, praeter alia, vastum *de Vita Iesu* opus reliquit: *Franciscus a IESV Maria*, Carmelita, auctor libri *de Proprietatibus Amoris*, qui ex Hispanica in Germanicam linguam translatus sub ipsum huius saeculi initium (138) lucem aspexit: et complures alii, quos Vitarum ac Bibliothecarum scriptores numero haud exiguo suppeditant. Quo iure etiam Loiolitae se appellent *Socios IESV*, suumque ordinem *Societatem IESV*, facile vnusquisque a partium studio alienus intelligit. Nullo scilicet. Credo ego, eos, cum hoc nomen assumerent, non perpensis, IESVM Saluatorem neminem discipulorum suorum vocasse *ἐταῖρον*, i. e. *socium*, praeter Iudam, quem hoc nomine alloquitur (139). Quemadmodum itaque valde incongruus est hic nominis sanctissimi vsus, siue potius superstitiosus abusus, quo Homonymoscopiam nostram non amplius augebimus; ita temere quoque ei non inferemus conditorem vrbis cuiusdam filiorum Iudae, qui habitarent etiam *בִּישׁוּעַ* (140), LXX Interpp: *ἐν Ἰησοῦ*, qui locus Matth. Martinio (141) videtur a viro nominis eius dictus esse. Coniicere enim hic licet, non demonstrare.

D 2

§. XIV.

- (132) Matth. I. 21. (133) Vid. Nicol. Antonii Biblioth. Hisp. Nov. T. I. p. 225. (134) l. c. (135) l. c. (136) T. II. p. 245 sq. (137) l. c. p. 246 sq. (138) 1701. Prag. 4. Conf. Annal. Theol. Dec. II. p. 684. (139) Matth. XXVI. 50. (140) Nehem. XI. 26. (141) Lex. Philol. v. Iesus.

§. XIV.

Habes, Lector! Homonymiam sacrosancti nominis IESV breuiter delineatam. Hac in praesenti sis contentus, et, quod superest, faueas mecum illi, a quo eam Tecum communicandi praebita fuit occasio. Iubent me hoc rogare probitas, diligentia, honesta viuendi ratio, pluresque virtutes iuuenis praestantissimi,

ADDE BERNHARDI BVRCHARDI,

Lubecensis,

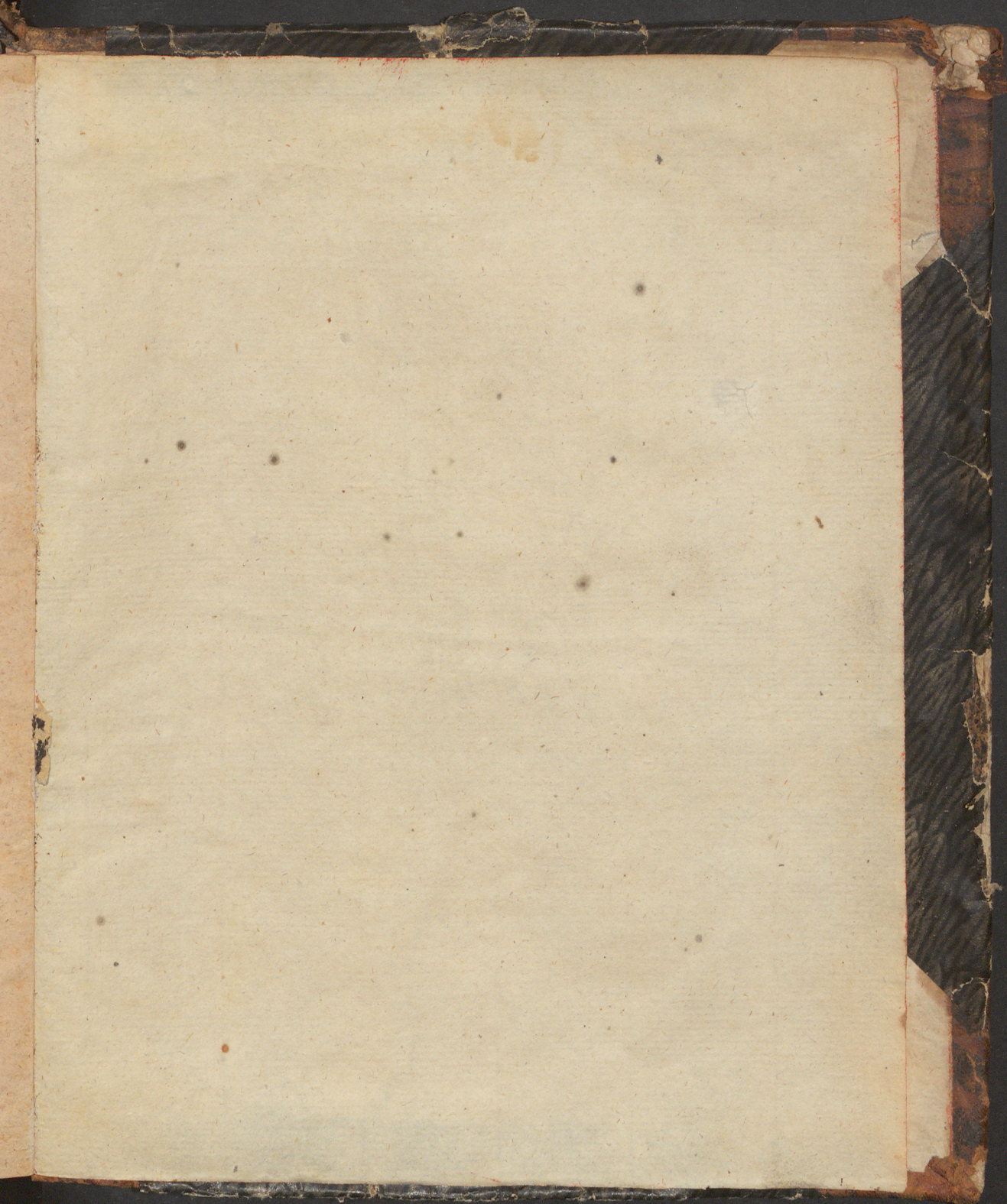
qui suo etiam nomini hoc modo decus laudabiliter acquisiuit, spemque concitauit certam, fore, vt

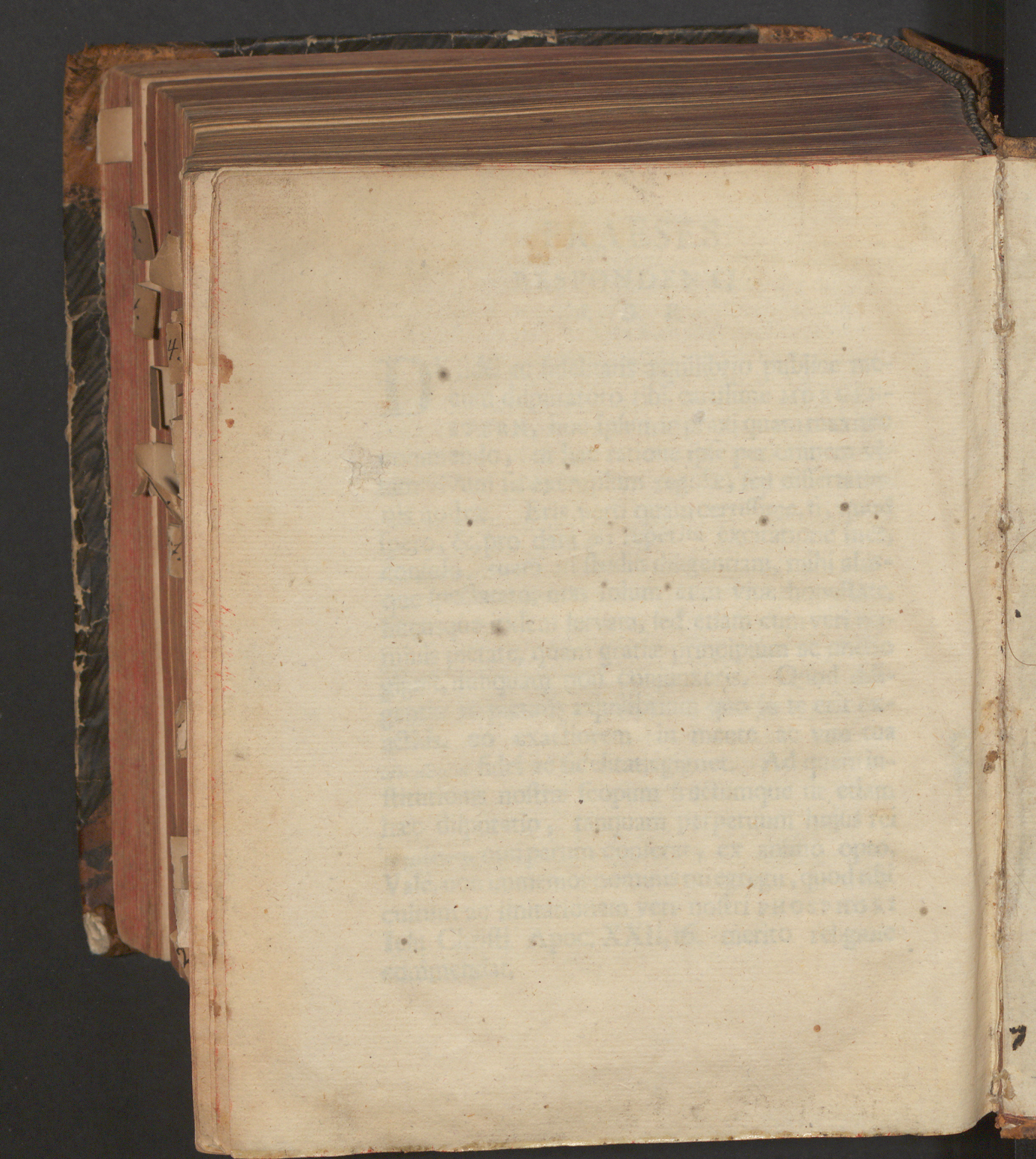
Merita clarorum BVRCHARDORVM in
rem sacram et literariam,

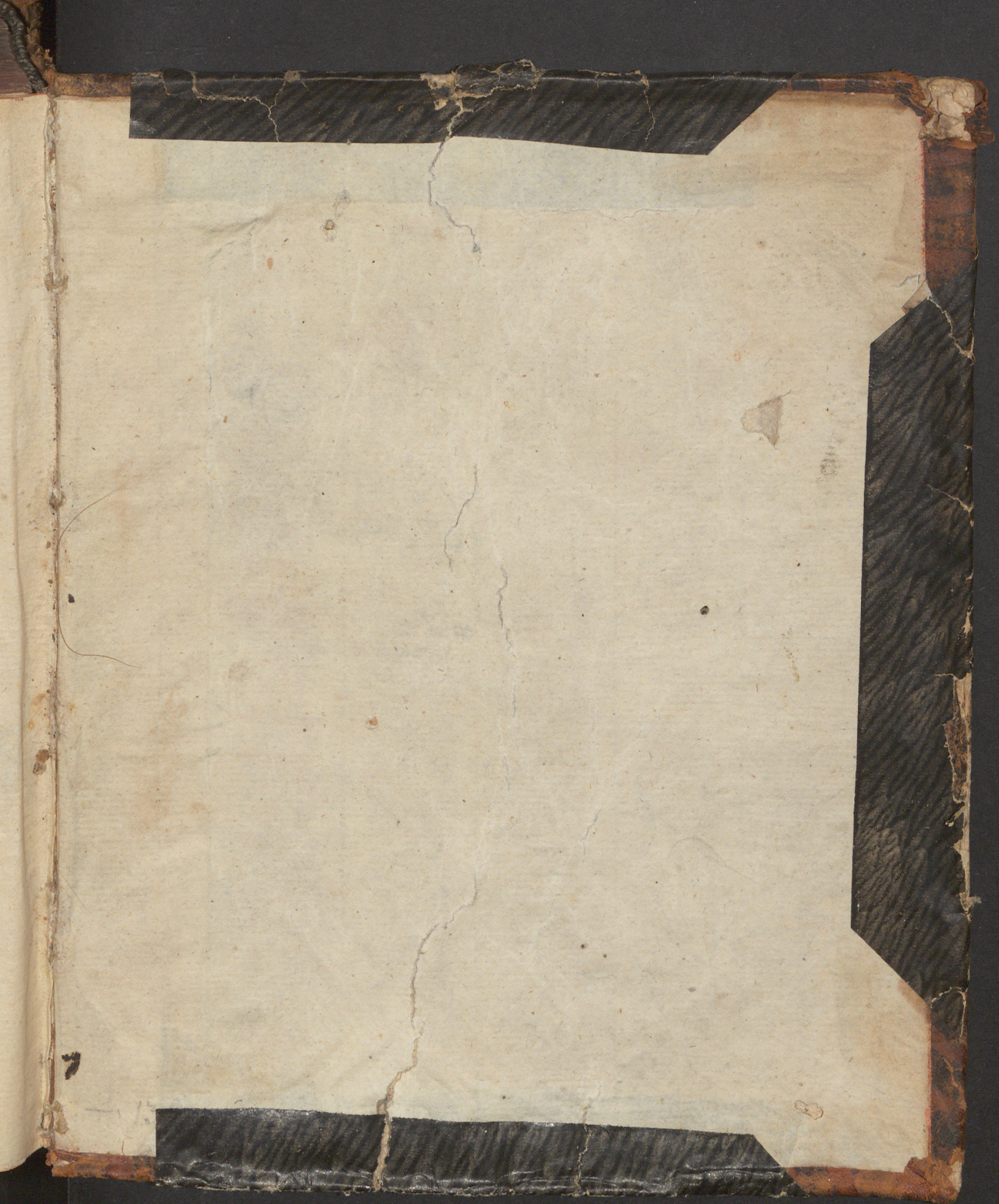
quae Oratione, cras H. I. Q. C. publice habenda, cuius ipse inventor et auctor est, recensabit, aliquando adaugeat. Quo fine, post sollemniter obseruatum vale dicendi ritum, Academico sese accinget itineri, fundamentis bene iactis ope doctorum celeberrimorum altiora superstruaturus. Hunc conatum, rogo decenter, promouete MAGNIFICI DNN. CONSVLES, Patriae Patres optimi, perillustres DN. PRAEPOSITE, generosiss. DN. DECANE, nobiliss. consultiss. et experientiss. DNN. SYNDICE ac DOCTORES, admodum reuer. et praecleariss. DNN. SENIOR, PASTORES atque SYMMYSTAE, nobiliss. generos. prudentiss. et ampliss. DNN. SENATORES, PROTONOTARIE ac SECRETARII, vt et omnes, qui viros doctos et bene meritos rite aestimare didicistis, atque exoptata Vestra praesentia condecorate actum, quem fortunet vnicus Saluator,

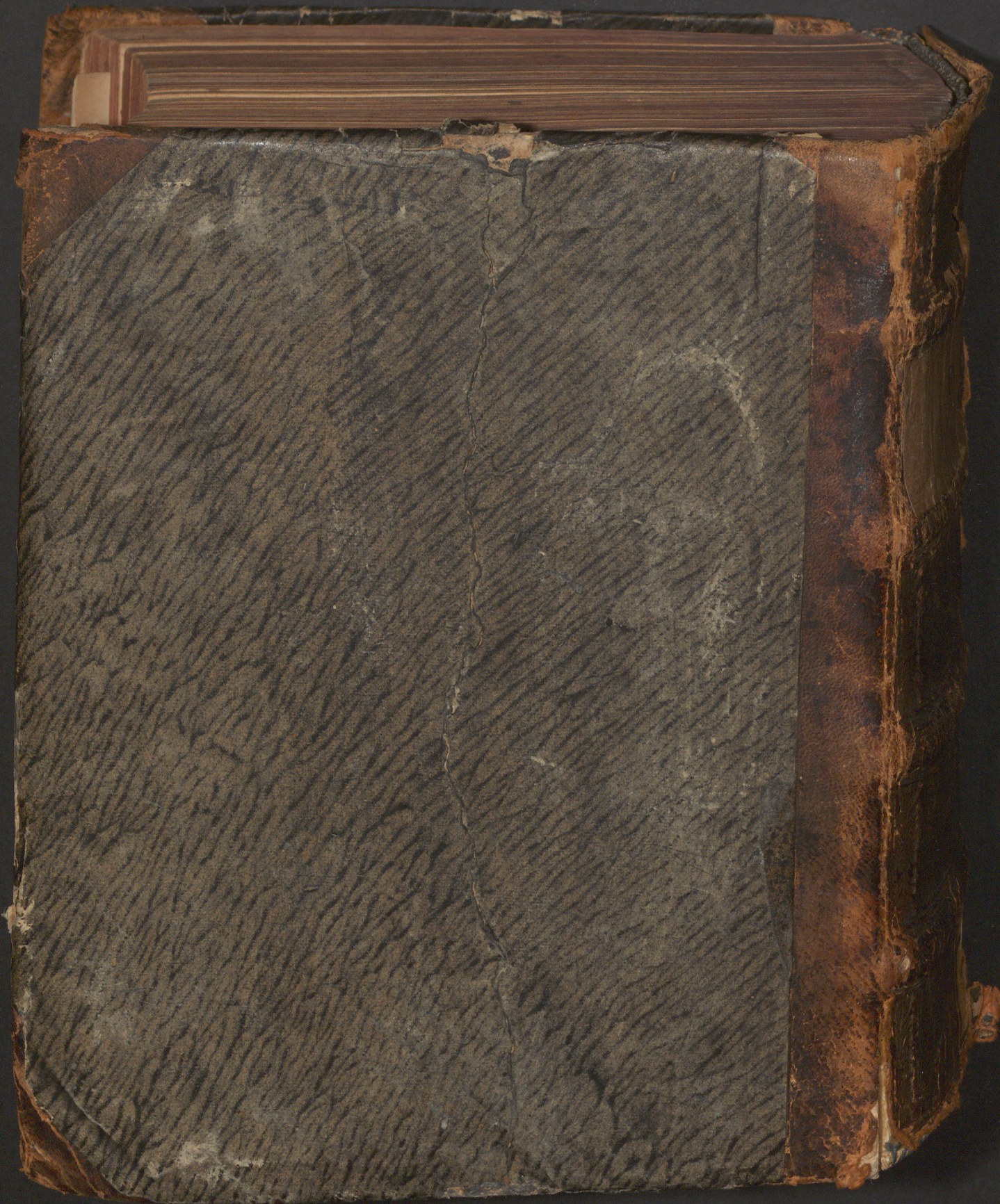
I E S V S !

P. P. Lubecae. d. VII Septemb. A. M DCC XXIX.

§. XIV.

Habes, Lector! Homonymiam sacrosancti nominis IESV breuiter delineatam. Hac in praesenti sis contentus, et, quod superest, faueas mecum illi, a quo eam Tecum communicant praebita fuit occasio. Iubent me hoc rogare probitas, dilige-
tia, honesta viuendi ratio, pluresque virtutes iuuenis prae-
gmi,

BERNHARDI BVRCHARDI,

Lubecensis,

omni hoc modo decus laudabiliter acquisiuit,
certam, fore, vt

am BVRCHARDORVM in
ram et literariam,

quae Oratio publice habenda, cuius ipse in-
uentor et auctor erit, aliquando adaugeat. Quo
fine, post solentem vale dicendi ritum, Academico
sefe accinget itinere bene iactis ope doctorum
celeberrimorum altioris. Hunc conatum, rogo
decenter, promouete M. N. CONSVLES, Patriae
Patres optimi, perillu- POSITE, generosiss.
DN. DECANE, nobiliss. DNN. SYN-
DICE ac DOCTORES, ad praecleariss. DNN.
SENIOR, PASTORES atque nobiliss. generos.
prudentiss. et ampliss. DNN. SE-
RIE ac SECRETARII, vt et omnes eos et bene
meritos rite aestimare didicistis, atque
condecorate actum, quem fortun-

IESVS!
P. P. Lubecae. d. VII Septemb. A.